

PILAR HUALDE PASCUAL y MANUEL SANZ MORALES (edd.), *La literatura griega y su tradición*, Akal, Tres Cantos (Madrid), 2008, 463 pp.

Aquest magnífic llibre és fruit d'un treball col·laboratiu i aplega una selecció –dins dels mil anys de literatura grega que abasta– de dotze obres cabdals que hi són estudiades a partir d'un triple enfocament. Així, cada capítol s'estructura de la manera següent: després d'una introducció per a emmarcar l'autor i el gènere corresponent, s'entreté a analitzar cada obra i, en un tercer apartat, es presenta un recull –de vegades força exhaustiu– de testimonis que en palesen la seva pervivència a través de manifestacions literàries o d'altres mitjans artísticoculturals. En aquest sentit, doncs, el llibre malda per a acomplir un doble objectiu: esdevenir un *avviamento* a unes obres emblemàtiques de la literatura grega i, a la vegada, un referent com a manual d'utilitat per a disciplines com la tradició clàssica o la literatura comparada.

La Introducció general, a càrrec de M. Sanz (pp. 7-20), repassa aspectes de la transmissió (i pèrdua) d'obres antigues, de la problemàtica respecte els gèneres literaris i ofereix un panorama diacrònic dels autors més representatius de les lletres gregues. Els següents capítols seran dedicats, cadascun, a un autor i a l'obra escollida: l'*Odissea* (J. de la Villa), els fragments de Safo (M. Sanz), l'*Olimpica I* de Píndar (J. Pòrtulas), l'*Antígona* sofòclia (M. Librán), la *Lisístrata* d'Aristòfanes (J. A. López Férez), els discursos en el si de la *Història* de Tucídides (J. C. Iglesias Zoido), el *Banquet* de Plató (M. Librán i M. Sanz), el discurs *Pro corona* demostènic (F. G. Hernández Muñoz), els *Idil·lis* VI i VII de Teòcrit (J. A. Clua), la *Vida d'Alexandre* de Plutarc (L. Conti i Mª Eugenia Rodríguez), els *Relats verídics* de Llucià (M. Baumbach, capítol traduït de l'alemany per M. Sanz i completat en la part bibliogràfica per J. Ureña) i la novel·la de Longus, *Dafnis i Cloe* (P. Hualde). Clou dignament el volum un quadre cronològic amb les dades historioliteràries més rellevants elaborat per P. Hualde (pp. 391-395), una bibliografia dedicada a cadascun dels capítols estudiats (pp. 397-444) i un índex d'autors i obres citades (pp. 445-461).

Tot al llarg dels respectius capítols és molt el que aprenem gràcies a l'encert a posar de manifest els aspectes generals de cada gènere així com els punts clau per a una correcta comprensió de cada obra. Del primer cas poden servir d'exemple les nocions generals sobre èpica (pp. 21-28), els trets bàsics de la lírica arcaica

(pàgs. 86-88), els gèneres teatrals (pp. 111-112 i 145-150), el gènere dialògic/simposiac i la seva intencionalitat en l'obra platònica (pp. 235-243), el naixement de l'oratòria amb Gòrgias (pp. 259-260), el gènere bucòlic (pp. 293-298), les biografies i relats meravellosos sobre Alexandre (pp. 315-322) o les característiques de la novel·la (pp. 361-365).

Hom podrà detectar també un èmfasi especial en el tractament d'algunes qüestions clau per a abordar determinades obres. En poden ser exemple –malgrat el risc de pecar de parcialitat– l'original estructura de l'*Odissea* (pp. 33-34), la recepció de l'*Antígona* a Kierkegaard i Hölderlin (pp. 131-133), la de les teories sobre l'amor platònic (pp. 235-248) o el significat profund del discurs *Sobre la corona* (pp. 265-274). Consideració especial ha de tenir el fet d'incloure un estudi dels discursos dins de l'obra tucidídia atès que, metodològicament, es fa difícil encabir-ho en un llibre d'aquestes característiques. J. C. Iglesias dedica, en aquest sentit, un apartat a repassar els antecedents dels discursos historiògrafs (pp. 192-193) i, basant-se en la declaració de principis de l'historiador (*lógoi kai érga* feta a 1.22.1) desgrana els diferents tipus de discursos dins el *corpus* tucidídi (pp. 196-205). Les aportacions sobre la història material dels textos no són freqüents i per això és de destacar el *rapport* sobre la circulació de manuscrits i traduccions al llatí dels llibres tucidídis (pp. 218-224) o l'apartat sobre manuscrits demostènics conservats en biblioteques espanyoles (pp. 290-291).

Algunes dades sobre la pervivència de Safo en Carles Riba o sobre Píndar en Maragall es poden trobar a *Faventia* 19/1 (1997) pp. 109-119, *Actes del XII Simposi de la Secció Catalana de la SEEC*, Palma, 1997, pp. 631-635 i en *AFB-Secció D (Studia graeca et latina)* 8 (1997), pp. 75-86. També es podria completar la bibliografia de traduccions al català: l'*Odissea* de J. Alberich (2006), les *Olimpiques* de Joan Triadú (1957) i Manuel Balasch (1987), l'*Antígona* de J. Castellanos (1993) i la de N. Moncunill i I. Navarro (2003), els *Cants* de Safo per Mª R. Llabrés (2006), o el *Dafnis i Cloe* per J. Berenguer (1981). Es podien, en fi, evitar algunes repeticions de la bibliografia general en les bibliografies específiques (p. ex. en l'apartat de Teòcrit) i revisar el lloc que havien d'ocupar alguns títols, com el de C. Ruiz Montero, *La novela griega* (Madrid 2006) o el de C. Miralles, *El helenismo* (Barcelona 1981).

El llibre, en definitiva, conté aportacions gens menyspreables que el fan, tot i un intent d'uniformitat inicial, variat en cadascun

dels apartats, original en la presentació de moltes de les seves dades i de consulta gairebé obligada pel profit que se'n desprèn.—
RAMÓN TORNÉ TEIXIDÓ. *Universitat Oberta de Catalunya*.